

Osposobljavanje radnika za rad na siguran način

Matanović, Martina

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:628432>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-10**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
ODJEL SIGURNOSTI I ZAŠTITE
STRUČNI STUDIJ SIGURNOSTI I ZAŠTITE

Martina Matanović

**OSPOSOBLJAVANJE RADNIKA ZA RAD NA SIGURAN
NAČIN**

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2015.

Veleučilište u Karlovcu

Sigurnost i zaštita

ZAVRŠNI RAD

**OSPOSOBLJAVANJE RADNIKA ZA RAD NA SIGURAN
NAČIN**

Mentor: Dr.sc. Tihomir Mihalić

Student: Martina Matanović

Karlovac, 2015.

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. ZAKONSKA REGULATIVA I OSPOSOBLJAVANJE ZA RAD NA SIGURAN NAČIN	2
2.1. Opasnosti i štetnosti utvrđene procjenom rizika na radnom mjestu.....	5
3. SUSTAV OSPOSOBLJAVANJA.....	8
3.1. Zašto je potreban sustav osposobljavanja za rad na siguran način ?	8
3.2. Karakteristike sustava	8
4. PLAN OSPOSOBLJAVANJA.....	11
5. PROGRAM OSPOSOBLJAVANJA.....	13
5.1. Opći program osposobljavanja	13
5.2. Temeljni program osposobljavanja	14
5.3. Specijalistički program osposobljavanja	16
5.4. Posebni programi osposobljavanja.....	17
5.5. Izrada programa osposobljavanja	18
6. REALIZACIJA OSPOSOBLJAVANJA	19
6.1. Obrazovne metode.....	19
6.2. Osposobljavanje neposredni rukovoditelja - instruktora	20
6.3. Osposobljavanje radnika – neposrednih izvršitelja poslova.....	21
7. PROVJERA ZNANJA	24
7.1. Analiza i vrednovanje rezultata osposobljavanja	25
7.2. Verifikacija programa osposobljavanja	26
8. ZAKLJUČAK.....	27
LITERATURA	28
Popis slika	30
Popis tablica	30

1. UVOD

Zaštita na radu je interdisciplinarno područje čije su sastavnice skup tehničkih, zdravstvenih, pravnih, psiholoških, pedagoških, andragoških, radno-socijalnih i drugih gospodarskih djelatnosti. Smisao i suština zaštite na radu je ostvarivanje zakonitosti rada na svim razinama i u svim prilikama. Svrha zaštite na radu je stvarati sigurne radne uvjete kako bi se spriječile ozljede na radu, profesionalne bolesti ili nezgode na radu. Sve ono što treba učiniti da bi se zaštitio čovjek u organiziranom procesu rada i otvorila čovjekova sigurnost od ozljeda, profesionalnih i drugih bolesti, odnosno ostvarila sigurnost za život i zdravlje radnika naziva se zaštitom na radu.¹

Poslodavac je dužan radnika obavijestiti o svim činjenicama i okolnostima koje utječu ili bi mogle utjecati na sigurnost i zdravlje radnika vezanim uz obavljanje poslova i osposobiti ga za rad na siguran način:

- prije početka rada,
- kod promjena u procesu rada,
- kod uvođenja nove radne opreme ili njezine promjene,
- kod uvođenja nove tehnologije,
- kod upućivanja na novo radno mjesto,
- kod utvrđenog oštećenja zdravlja uzrokovanog opasnostima, štetnostima ili naporima na radu.

Cilj osposobljavanja za rad na siguran način jest da zaposlenik:

- može prepoznati opasnost
- zna koje zaštitne mjere treba primijeniti
- da prihvati siguran način rada i da ga se stalno pridržava.²

¹ Jovan Vučinić, Zoran Vučinić, OSOBNA ZAŠTITNA SREDSTAVA I OPREMA, 2011

² Svjetlana Šokčević, UREĐIVANJE I NADZOR ZAŠTITE NA RADU

2. ZAKONSKA REGULATIVA I OSPOSABLJAVANJE ZA RAD NA SIGURAN NAČIN

Obveza poslodavca da radnike osposobi za rad na siguran način propisana je Zakonom o zaštiti na radu (N.N., br. 71/14). Zakonom je propisano da je poslodavac dužan radnika prije početka rada obavijestiti o svim činjenicama i okolnostima koje utječu ili bi mogle utjecati na sigurnost i zdravlje radnika vezanim uz obavljanje poslova i osposobiti ga za rad na siguran način, a radnicima koji nisu osposobljeni za rad na siguran način ne smije dozvoliti samostalno obavljanje poslova i mora im osigurati rad pod nadzorom radnika koji je osposobljen za rad na siguran način ali ne duže od 60 dana. Poslodavac smije dozvoliti samostalno obavljanje poslova radniku koji prethodno nije osposobljen za rad na siguran način. Dakle, poslodavac već kod raspoređivanja radnika na njegovo radno mjesto ima obvezu radnika obavijestiti o svim činjenicama i okolnostima koje utječu ili bih mogle utjecati na njegovu sigurnost i zdravlje i tek onda početi osposobljavanje za rad na siguran način. To je razumljivo, jer iako se radnik raspoređuje na rad pod nadzorom drugog radnika, koji mora biti osposobljen za rad na siguran način, bitno je da ima saznanja koje opasnosti, štetnosti i naponi ga očekuju na njegovom radnom mjestu. Iako zakonom to nije propisano, razumljivo je da se neosposobljeni radnik treba rasporediti na rad pod nadzorom radnika koji je osposobljen najmanje za istovjetne poslove kao i radnik čiji rad nadzire.

Zakonom je propisano da je poslodavac dužan osposobiti radnika za rad na siguran način i dati mu informacije i upute vezano uz njegovo mjesto rada i poslove prije početka rada, kod promjena u procesu rada, kod uvođenja nove radne opreme ili njezine promjene, kod uvođenja nove tehnologije, kod upućivanja radnika na novi posao i kod utvrđenog oštećenja zdravlja uzrokovanog opasnostima, štetnostima ili naporima na radu.

Obveza poslodavca je i provesti ocjenu praktične osposobljenosti radnika za rad na siguran način koju potpisuje neposredni ovlaštenik osposobljavanog radnika, radnik i stručnjak zaštite na radu zadužen za osposobljavanje. Tim odredbama jasno je definirano u kojim slučajevima poslodavac treba pristupiti osposobljavanju radnika za siguran način, međutim nejasno je treba li poslodavac radnika npr. kod uvođenja

nove radne oprema ili kod uvođenja nove tehnologije ponovno stavljati pod nadzor osposobljenog radnika, ili je dovoljno radniku dati nove informacije i upute te provesti odgovarajući postupak provjere znanja kako bi bili sigurni da je radnik dodatne informacije i upute razumio. Upitno je treba li radnik ponovno prolaziti i ocjenu praktične osposobljenosti te tko će tu ocjenu obaviti u slučajevima kad je uvedena nova radna oprema ili tehnologija koja je nova i neposrednim rukovoditeljima i ovlaštenicima poslodavca.³

Slika 1. Primjer nepravilnog izvođenja radne operacije

Izvor podataka: Internet stranica, <http://www.posao.hr/>

Obzirom da Zakon ne daje izravne odgovore na gore navedena pitanja, očekuje se da poslodavac koji svoje radnike sam osposobljava za rad na siguran način u sustavu, planu i programu osposobljavanja predvidi takve slučajeve i razradi model osposobljavanja radnika za rad na siguran način u tim slučajevima.

³ ZAKON O ZAŠTITI NA RADU N.N. 71/14

Zakonom je određeno da poslodavac u slučaju potrebe osposobljavanja je dužan periodički ponavljati, a za radnike koji rade na radnim mjestima s posebnim uvjetima rada ili na poslovima na kojima učestalo dolazi do ozljeda na radu može utvrditi obvezu povremene provjere znanja iz zaštite na radu. Obvezu povremene provjere znanja iz zaštite na radu za radnike koji su raspoređeni na poslove s posebnim uvjetima rada ili na poslove na kojima učestalo dolazi do ozljeda na radu može odrediti inspektor rada koji može biti nazočan takvoj provjeri znanja. Razumljivo je da radnik vezano za osposobljavanje za rad na siguran način ne smije snositi nikakve troškove te da se osposobljavanje mora provoditi za vrijeme radnog vremena. Zakonom nije propisano u kojim slučajevima je poslodavac dužan ponavljati periodički. Međutim, stječe se dojam da je za slučaj nedefiniranih potreba to dužan učiniti, a u slučaju učestalih ozljeda na pojedinim poslovima ili za poslove s posebnim uvjetima rada mu se daje na izbor želi li to činiti ili ne, osim u slučajevima kada osposobljavanje naloži inspektor rada.⁴ Opet se tu stavlja naglasak na izbor poslodavca i mogućnost da sam kreira sustav, plan i program osposobljavanja koji se u praksi može provoditi i koji će učiniti najbolje rezultate. Zakonom o zaštiti na radu (N.N., br. 71/14) je dozvoljeno da osposobljavanje za rad na siguran način poslodavac može izvoditi sam ili povjeriti osobi ovlaštenoj za obavljanje takvih poslova. Osoba ovlaštena za obavljanje poslova osposobljavanja za rad na siguran način mora imati osnovna andragoška znanja, koja dokazuje ispravom ovlaštene ustanove o osposobljenosti iz područja osnovnih andragoških znanja, odnosno potvrdom visokoškolske ustanove, ako je ta znanja stekla tijekom studija. Stručnjaci zaštite na radu I. ili II. stupnja su oslobođeni od obveze osposobljavanja za rad na siguran način.

O provedbenom osposobljavanju radnika sastavlja se zapisnik u kojem se navode podaci:

- ime, prezime, osobni identifikacijski broj (OIB) radnika koji se osposobljava,
- poslovi koje će radnik obavljati i mjesto obavljanja tih poslova,
- naziv, sjedište i OIB poslodavca,
- ime, prezime i OIB osoba koje su uključene u osposobljavanje,
- mjesto i vrijeme provođenja osposobljavanja radnika.

⁴ Josip Taradi, SLUŽBA ZAŠTITE NA RADU, 2009

Poslodavac je obavezan čuvati zapisnik o osposobljenosti radnika.⁵

2.1. Opasnosti i štetnosti utvrđene procjenom rizika na radnom mjestu

Procjena rizika je postupak kojim se utvrđuje razina opasnosti, štetnosti i napora u smislu nastanka ozljede na radu, profesionalne bolesti, bolesti u svezi s radom te poremećaja u procesu rada koji bi mogao izazvati štetne posljedice za sigurnost i zdravlje radnika. Mogu ju izrađivati osobe ovlaštene za izradu procjene rizika. Za vlastite potrebe procjenu rizika može izrađivati poslodavac. Poslodavac je obavezan imati izrađenu procjenu rizika za sve poslove koje za njega obavljaju radnici i osobe na radu. Utvrđene opasnosti, štetnosti i naponi procjenom rizika su polazna točka za utvrđivanje programa osposobljavanja. Osposobljavanje zaposlenika za rad na siguran način obuhvaća obavješćivanje zaposlenika o opasnostima i štetnostima kojima je izložen dok obavlja poslove i radne zadatke na koje je raspoređen, pravila zaštite na radu koja se tada moraju primjenjivati te obavljanje radnih postupaka kojima se te opasnosti i štetnosti uklanjaju ili smanjuju na najmanju moguću mjeru.⁶

Tablica 1. Opasnosti, štetnosti i naponi utvrđeni procjenom rizika u Narodnim novinama d.d.

Red. broj	Radno mjesto	- Vrste opasnosti
1.	Voditelj središnjeg skladišta i transporta	<ul style="list-style-type: none">- opasnost od pada radnika- opasnosti zbog nefiziološkog položaja tijela- opasnosti od psihofizičkog napora- opasnosti pri radu na računalu
2.	Voditelj skladišta	<ul style="list-style-type: none">- mehaničke opasnosti pri horizontalnom i vertikalnom transportu- opasnost od pada radnika- opasnosti od padova i rušenja robe- opasnosti zbog nefiziološkog položaja tijela

⁵ ZAKON O ZAŠTITI NA RADU N.N. 71/14

⁶ PRAVILNIK O IZRADI PROCJENE RIZIKA N.N. 112/14

3.	Kontrolor otpreme	<ul style="list-style-type: none"> - mehaničke opasnosti - mehaničke opasnosti pri horizontalnom i vertikalnom transportu - opasnost od pada radnika - opasnosti od padova i rušenja robe - povećani tjelesni naponi - opasnosti zbog nefiziološkog položaja tijela - opasnosti pri ručnom prenošenju tereta
4.	Skladišno-transportni radnik	<ul style="list-style-type: none"> - mehaničke opasnosti - mehaničke opasnosti pri horizontalnom i vertikalnom transportu - opasnost od pada radnika - opasnosti od padova i rušenja robe - povećani tjelesni naponi - opasnosti zbog nefiziološkog položaja tijela - opasnosti pri ručnom prenošenju tereta
5.	Skladištar	<ul style="list-style-type: none"> - mehaničke opasnosti - mehaničke opasnosti pri horizontalnom i vertikalnom transportu - opasnost od pada radnika - opasnosti od padova i rušenja robe - povećani tjelesni naponi - opasnosti zbog nefiziološkog položaja tijela - opasnosti od psihofizičkog napora - opasnosti pri ručnom prenošenju tereta
	Skladištar kontrolor	<ul style="list-style-type: none"> - mehaničke opasnosti - mehaničke opasnosti pri horizontalnom i vertikalnom transportu - opasnost od pada radnika - opasnosti od padova i rušenja robe - povećani tjelesni naponi - opasnosti zbog nefiziološkog položaja tijela - opasnosti pri ručnom prenošenju tereta

	Voditelj odjela otpreme i transporta	<ul style="list-style-type: none"> - mehaničke opasnosti pri horizontalnom i vertikalnom transportu - opasnost od pada radnika - opasnosti od padova i rušenja robe - opasnosti zbog nefiziološkog položaja tijela - opasnosti pri radu na računalu
	Pomoćnik voditelja odjela otpreme i transporta	<ul style="list-style-type: none"> - mehaničke opasnosti pri horizontalnom i vertikalnom transportu - opasnost od pada radnika - opasnosti od padova i rušenja robe - opasnosti zbog nefiziološkog položaja tijela - opasnosti pri radu na računalu
	Otpremnik	<ul style="list-style-type: none"> - mehaničke opasnosti - mehaničke opasnosti pri horizontalnom i vertikalnom transportu - opasnost od pada radnika - opasnosti od padova i rušenja robe - povećani tjelesni naponi - opasnosti zbog nefiziološkog položaja tijela - opasnosti pri ručnom prenošenju tereta
	Vozač transportnog vozila	<ul style="list-style-type: none"> - mehaničke opasnosti - mehaničke opasnosti pri horizontalnom i vertikalnom transportu - opasnosti od padova i rušenja robe - opasnosti od nepovoljnih atmosferskih utjecaja - povećani tjelesni naponi - opasnosti zbog nefiziološkog položaja tijela - opasnosti pri ručnom prenošenju tereta

Izvor podataka: Vlastiti izvor (za vrijeme obavljanja stručne prakse).

3. SUSTAV OSPOSOBLJAVANJA

3.1. Zašto je potreban sustav osposobljavanja za rad na siguran način ?

Iako se Zakonom o zaštiti na radu i pratećim podzakonskim aktima na temu osposobljavanja za rad na siguran način spominju samo «plan i program» osposobljavanja, zapravo se radi o «sustavu osposobljavanja za rad na siguran način». Da bi osposobljavanje postiglo krajnji cilj potrebno je postupak osposobljavanja u poduzeću definirati na način da bude jasan svim sudionicima te da je utvrđen pravilan redoslijed osposobljavanja. Taj način obuhvaća organizacijski oblik i metodologiju osposobljavanja, etape osposobljavanja, programske smjernice i razine programa koji se primjenjuje, sudionike osposobljavanja, didaktički oblikovane medije preko kojih se prenose sadržaji osposobljavanja, način provjere osposobljenosti i materijalne dokaze o osposobljenosti.

Postići da radnik bude svjestan rizika koji se javljaju na radu, da bude motiviran za čuvanje vlastitog života i zdravlja, te za čuvanje sredstava koja su mu povjerena za rad – zadatak je koji zahtijeva mnogo zalaganja, strpljivosti i upornosti. Zapravo to je trajan zadatak ako poslovodstvo poduzeća vodi računa o ekonomičnosti poslovanja na dulje staze i želi sačuvati radnu sposobnost svojih radnika. Na poslovodstvu je da odluči hoće li poduzeće razvijati kulturu rada i pozitivne stavove svih zaposlenih prema sigurnom načinu rada; kako onih starijih koji će morati mijenjati radnike loše navike, tako i kod novih, mladih koji moraju već na početku se naviknuti na pravilan način rada. Upravo to je razlog zbog kojeg treba osposobljavanje za rad na siguran način sustavno provoditi, a sustav obuhvaća sve kategorije zaposlenih – od predsjednika Uprave do izvršitelja najjednostavnijih poslova.⁷

3.2. Karakteristike sustava

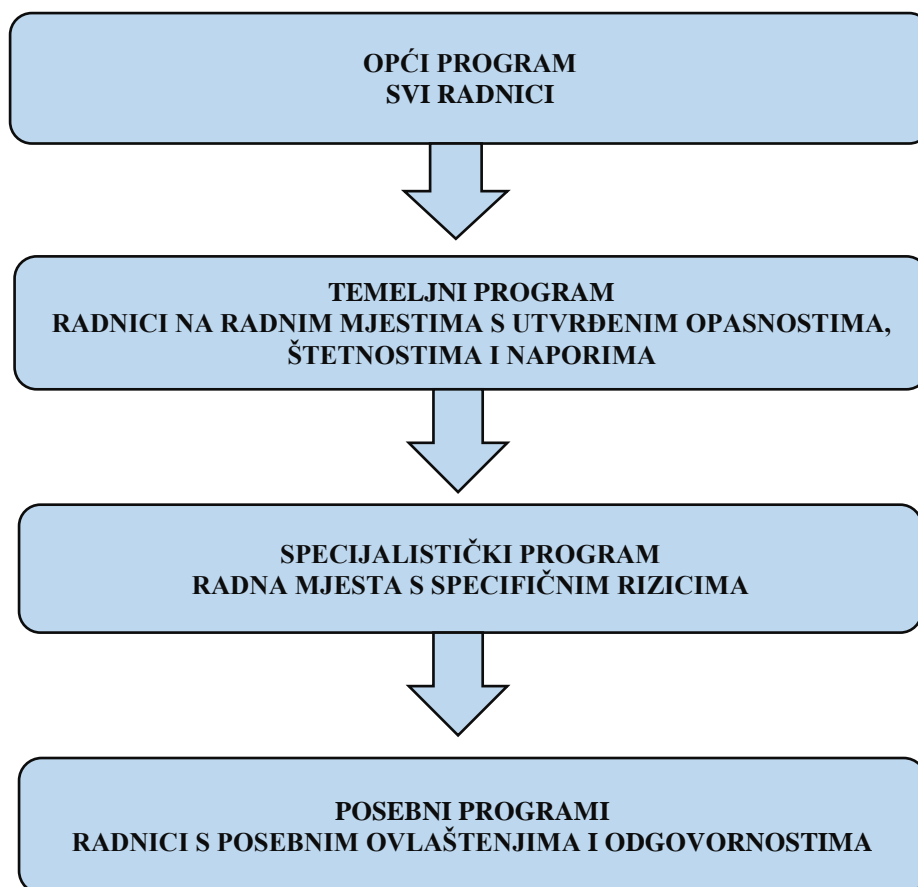
U skladu s ciljevima i zahtjevima Sustava osposobljavanja, isto se provodi na temelju:

⁷ <http://www.ergonomika.hr/vijesti/zasto-je-potreban-sustav-osposobljavanja-za-rad-na-siguran-nacin-u-poduzecu>

- općeg programa koji je zajednički za sve poslove,
- temeljnog programa koji se odnose s radnike na pojedinim skupinama poslova,
- specijalističkog programa za radnike na pojedinim specifičnim radnim zadacima,
- posebnog programa koje je za ovlaštenike poslodavaca, povjerenike radnika, neposredne ovlaštenike – instruktore i radnike zadužene za provedbu evakuacije i spašavanja.

Ovako postavljen Sustav ima za cilj osposobljavanje za rad na siguran način na poslovima i radnim zadacima na koje je radnik raspoređen. Postavljeni cilj ima sljedeće zadaće:

- informirati o sustavu zaštite na radu,
- informirati o osnovnim pravima i dužnostima radnika,
- usvojiti znanja o opasnostima za život i zdravlje,
- usvojiti znanje o upotrebi osobnih zaštitnih sredstava,
- usvojiti znanja o radnim postupcima kojima se opasnosti uklanjaju,
- stjecati vještine i navike sigurnog rada.

Slika 2. Shematski prikaz programa osposobljavanja za rad na siguran način po etapama

Izvor podataka: Vlastiti izvor.

4. PLAN OSPOSOBLJAVANJA

Osposobljavanje za rad na siguran način za zaposlene osobe (ovlaštenici, neposredni rukovoditelji, zaposlenici, itd.) odvijat će se prema niže navedenom redoslijedu, koji omogućava kontinuirano osposobljavanje radnika, onih koji su zaposleni i već rade na svojim radnim mjestima i radnika koji će se ubuduće zaposliti. Također, planom osposobljavanja je predviđeno da se za slučaj uvođenja nove radne opreme ili nove tehnologije rada ili promjena u procesu rada radnici mogu osposobiti na rad na siguran način u ovisnosti o novim opasnostima i štetnostima koje se mogu pojaviti.⁸

1. Izrađuje se sva obrazovna dokumentacija (priručnici, upute, testovi) te multimedijски materijali koji će se koristiti u osposobljavanju.

2. Provodi se osposobljavanje svih ovlaštenika poslodavaca metodom seminarske nastave na kojem će se isti upoznati sa sustavom osposobljavanja i njihovom ulogom, odnosno metodologijom postupaka potrebnim za realizaciju sustava osposobljavanja za rad na siguran način. Provjera znanja se provodi nakon petnaest dana od održane seminarske nastave.

3. Provodi se osposobljavanje neposrednih rukovoditelja – instruktora. Svi instruktori moraju biti osposobljeni za rad na siguran način za poslove radnika čiji će rad nadzirati. Provjera znanja se provodi nakon petnaest dana od održane seminarske nastave.

4. Obavlja se podjela obrazovnih materijala radnicima – neposrednim izvršiteljima poslova od strane stručnjaka zaštite na radu ili ovlaštenika poslodavca uz objašnjenje eventualnih nejasnoća. Tjedan dana od podjele materijala organizira se seminarska nastava ili individualne konzultacije ukoliko je manji broj radnika. Petnaest dana nakon podjele obrazovnih materijala obaviti će se provjera znanja putem testova znanja ili usmenim ispitom. Radnicima koji su zadovoljili na provjeri teoretskog znanja otpočinje ocjena praktične osposobljenosti koju im daju njihovi neposredni rukovoditelji – instruktori nakon 7 do 10 dana od početka praktičnog ocjenjivanja.

5. Sve potrebne ponovne provjere znanja putem testova ili ocjene praktične osposobljenosti obavljat će se petnaest dana iza provjere ili ocjena na kojima

⁸ Zvonko Kardum, OSPOSOBLJAVNJE ZA RAD NA SIGURAN NAČIN, 2014

pojedini učesnici nisu zadovoljili. Za novoprimljene radnike cijeli se postupak obavlja na isti način i započinje odmah čim novi radnik zasnuje radni odnos, odnosno sklopi ugovor o radu s poslodavcem.

6. Za slučaj promjene opasnosti i štetnosti na radnom mjestu, radnika se ponovno osposobljava za rad na siguran način po već utvrđenom programu.⁹

⁹ http://www.czs.hr/upload/odgovori_na_otvorena_pitanja.pdf

5. PROGRAM OSPOSOBLJAVANJA

5.1. Opći program osposobljavanja

Namijenjen je svim zaposlenicima, bez obzira na kojim poslovima rade ili koje funkcije obavljaju. Cilj je ovog programa dati opća znanja iz zaštite na radu koja se nužno moraju poznavati kako bi se uočile opasnosti prisutne na svakom radnom mjestu te dati i ona znanja koja su potrebna svim zaposlenicima kako bi se informirali o svojim pravima i dužnostima vezanim za rad na siguran način kao i o ostvarivanju prava na zaštitu na radu.

U skladu s tako postavljenim ciljevima svi zaposleni moraju usvojiti znanja o sljedećim temama:

► UVOD U ZAŠTITU NA RADU

- Nesreća na radu
- Nezgoda na radu
- Profesionalna bolest
- Načela zaštite na radu

► SUSTAV, UREĐIVANJE I PRAVILA ZAŠTITE NA RADU

- Sadržaj sustava zaštite na radu (ustav, zakoni, međunarodne konvencije, kolektivni ugovori, podzakonski akti)
- Poslodavac, osobe na radu, druge osobe na radu
- Stručnjak (služba) za zaštitu na radu
- Osnovna pravila zaštite na radu
- Posebna pravila zaštite na radu
- Priznata pravila zaštite na radu

► RADNI PROSTOR I RADNA OKOLINA

- Uređivanje i održavanje radnog prostora i radne okoline
- Evakuacija i spašavanje iz radnog prostora

► HIGIJENA RADA I PROFESIONALNE BOLESTI

- Tjelesni napori i nefiziološki radni uvjeti
- Mikroklima (toplinska okolina)
- Fizikalni i kemijski čimbenici

► OSOBNA ZAŠTITNA SREDSTVA

- Upotreba osobnih zaštitnih sredstava
- Sredstva za zaštitu glave
- Sredstva za zaštitu očiju i lica
- Sredstva za zaštitu sluha
- Sredstva za zaštitu dišnih organa
- Sredstva za zaštitu ruku
- Sredstva za zaštitu tijela
- Sredstva za zaštitu nogu

► PREHRANA I OVISNOST

- Prehrana radnika i sigurnost
- Ovisnosti i radna sposobnost

► ZNAKOVI SIGURNOSTI

- Znakovi opasnosti, zabrane, obveze, informacije
- Ovjesne kartice
- Označavanje kemikalija
- Upute za rad na siguran način¹⁰

5.2. Temeljni program osposobljavanja

Temeljni programi osposobljavanja za rad na siguran način izrađeni su za radnike na pojedinim skupinama poslova prema vrstama opasnosti i štetnosti te čine niz međusobno povezanih tematskih cjelina, od kojih svaka može biti zasebna. Dakle, ovisno o radnom mjestu, odnosno poslovima i zadacima koje radnik obavlja

¹⁰ Nenad Kacian, OSNOVE SIGURNOSTI, 2000

te opasnostima koje se pri tom pojavljuju, uvjetovan je izbor sadržaja po pojedinim radnim mjestima.

Vrste opasnosti određuju se na temelju procjene rizika ili, ukoliko je u međuvremenu došlo do promjene u tehnologiji ili procesu obavljanja poslova, analizom radnog mjesta kod koje se koristi Obrazac za analizu radnog mjesta po opasnostima (ARMO OBRAZAC) ili neka druga shema za analizu radnog mjesta.

Temeljnim programima osposobljavanja obuhvaćene su sljedeće teme:

► **MEHANIČKE OPASNOSTI I ORUĐE ZA RAD**

- Vrste mehaničkih opasnosti
- Upotreba oruđa za rad, uređaja i mehaniziranih alata
- Oruđa za rad s povećanim opasnostima
- Mehanički izvori opasnosti na oruđima za rad (kružno gibanje, pravocrtno gibanje, opasnosti u području radnog postupka)
- Zaštitne naprave (nepomične zaštitne naprave, zaštitne naprave na blokiranje, automatske zaštitne naprave, uređaji za daljinsko rukovanje i prinošenje materijal)
- Specijalni alati za prinošenje materijala¹¹

► **OPASNOSTI PRI KRETANJU NA RADU**

- Građevinski objekti
- Padovi na istoj razini
- Radovi na visini

► **OPASNOSTI I ŠTETNOSTI PRI RADU S RAČUNALOM**

- Pravilan položaj tijela pri radu s računalom
- Radno mjesto s računalom
- Oprema i stolac
- Radni okoliš
- Programska oprema

¹¹ Željko Otmačić, UVOD U ZAŠTITU NA RADU, 2010

- Vježbe rasterećenja, opuštanja, razgibavanja i istezanja

► **OPASNOSTI PRI RUČNOM PRENOŠENJU TERETA**

- Opasnosti i pravila zaštite na radu pri ručnom podizanju, prenošenju i spuštanju tereta
- Opasnosti i pravila zaštite na radu kod prijenosa ručnim kolicima, paletomatom i viličarem
- Opasnosti i pravila zaštite na radu pri utovaru i istovaru tereta u teretna motorna vozila, unutarnji transport tereta i druga manipulacija teretom na siguran način
- Vrste opasnosti i pravila zaštite na radu prilikom pakiranja robe

► **KEMIJSKE ŠTETNOSTI**

- Osnovna podjela štetnih i opasnih tvari (otrovne tvari, agresivne ili nagrizajuće tvari, lako zapaljive i eksplozivne tvari)
- Štetnosti uzrokovane prašinama, parama i dimovima (MDK, KDK, organske i anorganske prašine, maglice i dimovi, industrijski otrovi, profesionalna otrovanja, profesionalne bolesti kože)

► **FIZIKALNE ŠTETNOSTI**

- Buka i vibracije
- Osvijetljenost
- Štetna zračenja (ultraljubičasta, infracrvena, rendgenska, radioaktivna zračenja)¹²

5.3. Specijalistički program osposobljavanja

Specijalistički programi osposobljavanja za rad na siguran način odnose se na pojedine poslove čije specifičnosti nisu obuhvaćene općim i temeljnim programima i predstavljanju finalizaciju znanja, odnosno osposobljenosti. Specijalistički programi osposobljavanja obuhvaćaju pojedinačnosti i specifičnosti vezane za pojedini stroj,

¹² PRAVILNIK O IZRADI PROCJENE RIZIKA N.N. 112/14

postrojenje, specifičnu neuobičajenu tehniku nekog radnog postupka ili izvođenje sklopa zadatka u okviru radne operacije. Ovi se poslovi obavljaju uglavnom prema uputama za siguran rad, čije je poznavanje uvjet da bi zaštita na radu bila do kraja provedena.

► **UPUTE – RAD NA SIGURAN NAČIN S VILIČAREM**

- Vrste viličara
- Karakteristike viličara
- Rad s viličarima
- Uporaba i održavanje akumulatorskih baterija na elektroviličarima
- Upute za siguran rad s viličarem

► **UPUTE – RAD NA SIGURAN NAČIN S RUČNIM ELEKTROVILIČAREM**

- Vrste ručnih elektroviličara
- Karakteristike ručnih elektroviličara
- Rad s ručnim elektroviličarem
- Uporaba i održavanje akumulatorskih baterija na elektroviličarima
- Upute za siguran rad s ručnim elektroviličarem

► **UPUTE – SIGURAN RAD S RADNOM KOŠAROM (PLATFORMOM) ZA VILIČARE**

- Opasnosti pri korištenju radne košare
- Sigurnosni elementi radne košare
- Radni postupci pri uporabu radne košare
- Uputa za siguran rad pri radu s radnom košarom

5.4. Posebni programi osposobljavanja

Sastavni dijelovi posebnog programa osposobljavanja za neposredne rukovoditelje – instruktore su svi programi osposobljavanja koje prolaze radnici čijim poslom rukovode, ukoliko te programe nije prethodno savladao, odnosno ukoliko prethodno nije bio osposobljen za rad na siguran način na tim radnim mjestima.

Također, savladava se metodologija praktičnog osposobljavanja radnika koja sadrži metode rada, faze procesa osposobljavanja, provjere i davanje ocjene o praktičnoj osposobljenosti te permanentna kontrola sigurnog načina rada u svakodnevnoj operativi nakon završetka osposobljavanja.

Program, sadržaj i način provjere znanja ovlaštenika propisan je Pravilnikom o programu, sadržaju i načinu znanja poslodavca ili njihovih ovlaštenika iz područja zaštite na radu (N.N., br. 69/05), a sadrži sljedeće teme:

- ▶ **OSPOSOBLJENOST PREMA PROGRAMU OSPOSOBLJAVANJA ZA RAD NA SIGURAN NAČIN ZA RADNIKE ČIJIM RADOM RUKOVODE**
 - Prema tabličnom pregledu radnih mjesta i sadržaja osposobljavanja

- ▶ **SPECIFIČNI PROPISI OVISNO O DJELATNOSTI PODUZEĆA¹³**

5.5. Izrada programa osposobljavanja

Sadržaj obrazovnih programa za rad na siguran način za sve razine uposlenih i sve obrazovne nivoe (radnici, rukovoditelji, ovlaštenici poslodavca, povjerenici zaposlenika) i odgovarajući stupnjevi osposobljavanja utvrđuju se na osnovi procjene rizika i štetnosti na pojedinom radnom mjestu, režima rada, propisanih normi i normativa zaštite na radu. U skladu s tim za svaku razinu osposobljavanja izrađuju se programi u kojima se utvrđuje sljedeće:

- funkcionalnost sustava osposobljavanja te metode i postupci u njegovoj realizaciji,
- sadržajna struktura i opseg programa,
- potreba izrade temeljnih i specijalističkih programa osposobljavanja.

¹³ PRAVILNIK O PROGRAMU, SADRŽAJU I NAČINU ZNANJA POSLODAVCA ILI NJIHOVIH OVLAŠTENIKA IZ PODRUČJA ZAŠTITE NA RADU N.N. 69/05

6. REALIZACIJA OSPOSOBLJAVANJA

U pripremi i realizaciji pojedinih etapa, faza ili obrazovnih oblika osposobljavanja za rad na siguran način sudjeluje stručnjak zaštite na radu – glavni instruktor, ovlaštenici poslodavca i neposredni rukovoditelji – instruktori. Osposobljavanje za rad na siguran način realizira se u više etapa i faza i prelazi u stalnu djelatnost. Pri tome se mora poštivati ovaj redoslijed:

- 1) pripremne radnje obavlja stručnjak zaštite na radu – glavni instruktor, kao što su osiguranje programa osposobljavanja za rad na siguran način za pojedine skupine poslova, pribavljanje odgovarajućih pisanih uputa, definiranje terminskog rasporeda osposobljavanja, tko će biti neposredni rukovoditelji – instruktori itd.;
- 2) realizacija osposobljavanja ovlaštenika poslodavca i neposrednih rukovoditelja – instruktora u Društvu koji će kasnije djelovati kao organizatori i instruktori kod osposobljavanja radnika za rad na siguran način tijekom svakodnevne operative;
- 3) nakon tog realizira se osposobljavanje radnika – neposrednih izvršitelja poslova.

6.1. Obrazovne metode

Osnovna metoda u realizaciji osposobljavanja za rad na siguran način je metoda samoobrazovanja, uz eventualne konzultacije tamo gdje se ukaže potreba za njima. To je zapravo vođenje samoobrazovanje gdje neposredni rukovoditelj – instruktori preuzimaju ulogu voditelja radnika tijekom osposobljavanja, bilo u objašnjavanju eventualnih nejasnoća u obrazovnim materijalima, bilo u kasnijem ispravljanju grešaka u postupcima svakodnevnog rada. Ukoliko se ukaže potreba za daljnjim objašnjenjima nejasnoća ili u slučajevima težeg prihvaćanja gradiva (npr. polupismene osobe), osposobljavanje se provodi putem usmene instruktaže od strane stručnjaka zaštite na radu – glavnog inspektora.

Metoda vođenog samoobrazovanja izabrana je kao najpogodnija metoda na osnovi pozitivnih rezultata eksperimentalnog istraživanja usporedbe različitih metoda osposobljavanja, pri čemu je uzeta u obzir i provedbena prikladnost za uvjete lokacijske odvojenosti prodajnih centara, zapošljavanja novih radnika pojedinačno u različitim vremenskim razmacima te mogućnosti permanentnog odvijanja procesa osposobljavanja.

Sastavni dio ciklusa osposobljavanja za rad na siguran način jest praktično osposobljavanje na mjestu rada, koje provode neposredni rukovoditelji – instruktori. Taj se dio obavlja nakon provjere znanja iz teoretskog dijela osposobljavanja i sastoji se od nadzora nad obavljanjem radnih zadataka u svakodnevnoj operativi, promptnom ispravljanju svake eventualne greške u radu i ukazivanju kako se treba ponašati, sve do konačnog davanja ocjene praktične osposobljenosti.

Ocjenu praktične osposobljenosti radnika za rad na siguran način neposredni rukovoditelj – instruktor daje u pisanom obliku putem liste za ocjenjivanje. Odbor za zaštitu na radu može provesti kontrolu rada ocjenjivača po vlastitoj inicijativi ili na zahtjev ocjenjivanog radnika, odnosno povjerenika radnika za zaštitu na radu.

6.2. Osposobljavanje neposredni rukovoditelja - instruktora

Neposredni rukovoditelji – instruktori praktičnog osposobljavanja za rad na siguran način osposobljavaju se metodom vođenog samoobrazovanja uz konzultacije. Stručnjak zaštite na radu – glavni inspektor uručuje obrazovne materijale neposrednim rukovoditeljima – instruktorima, pri čemu im objašnjava kakav se postupak usvajanja znanja od njih zahtjeva, kako će biti organizirane eventualno potrebne konzultacije tijekom samoobrazovanja te u kojem će se roku provesti provjera njihovih znanja. Obrazovni materijali za neposredne rukovoditelje – instruktore obuhvaćaju pisane upute o opasnostima i mjerama zaštite s kojima se susreće bilo koji radnik u radnoj okolini kojom oni rukovode, zatim metodičke upute za njihovu funkciju rukovoditelja – instruktora te materijala vezane za pravnu regulativu problematike zaštite na radu, ovisno o razini njihove odgovornosti.

Tijekom obrazovnog procesa, za vrijeme individualne pripreme koja traje dva tjedna neposredni rukovoditelji mogu se za sve nejasnoće obratiti stručnjaku zaštite na radu – glavnom instrukturu. Ako se ukaže potreba, glavni instruktor može organizirati skupnu konzultaciju.

Kada završi razdoblje predviđeno za individualnu pripremu, sjedi edukacija neposrednih rukovoditelja putem seminara na kojem se obrađuju nejasnoće i pitanja koja su neposredni rukovoditelji prikupili tijekom razdoblja individualne pripreme, te se neposredne rukovoditelje priprema za provjeru znanja. Oni koji zadovolje na provjeri znanja dobivaju uvjerenje o osposobljenosti za obavljanje poslova na siguran način, koje za neposredne rukovoditelje ujedno predstavlja i dokaz o osposobljenosti za rukovoditelja – instruktora radnika u radnoj okolini kojom rukovode. Oni koji na provjeri znanja prema postavljenim kriterijima ne zadovolje moraju ponovno pristupiti provjeri znanja.

Provjera znanja može se ponavljati tri puta, a ako neki neposredni rukovoditelj ne uspije svladati materijal i na drugoj provjeri, pruža mu se individualna konzultativna pomoć dok ne savlada materijal i zadovoljavajuće riješi testove. Sav pisani materijal za osposobljavanje za rad na siguran način daje se svakom neposrednom rukovoditelju – instrukturu u trajno vlasništvo te mu služi kao podsjetnik pri daljnjem obavljanju poslova.

6.3. Osposobljavanje radnika – neposrednih izvršitelja poslova

Radnici koji nisu osposobljeni za rad na siguran način (novoprimitljivi radnici, radnici koji su premješteni na druge poslove ili se promijenila tehnologija na njihovim poslovima, radnici koji iz nekog drugog razloga nisu osposobljeni za rad na siguran način) raspoređuju se na rad pod nadzorom radnika koji je prethodno osposobljen za poslove radnika čiji rad nadzire. Proces osposobljavanja tako da im se uz odluku o radu pod nadzorom uruče potrebi obrazovni pisani materijali koje trebaju savladati. Ujedno im se objasni da za sve nejasnoće mogu dobiti odgovore od svojih neposrednih rukovoditelja – instruktora. Rok u kojem radnici trebaju savladati obrazovni materijal u pravilu je tjedan dana, nakon čega se s radnicima vrše

konzultacije putem seminara te raspravlja o eventualnim pitanjima. Uručivanje obrazovnih materijala može obaviti ovlaštenik poslodavca, neposredni rukovoditelj – instruktor ili stručnjak zaštite na radu. Radnik svojim potpisom na odgovarajućem obrascu potvrđuje da je materijal primio.

EK - 1

MEKKOO d.o.o.
Frana Galovića 15, 49 000 Krapina

EVIDENCIJSKI BROJ 213/ 2 - 15 Ž - OS

EVIDENCIJSKI KARTON EK-1
O OSPOSOBLJENOSTI RADNIKA ZA RAD NA SIGURAN NAČIN

Prezime i ime	FRINČIĆ SREČKO			
Datum i mjesto rođenja	22.11.1954., ANDRIJAŠEVAC, REPUBLIKA HRVATSKA			
Stručna sprema	VSS			
Datum zasnivanja radnog odnosa	03.03.2015.			
Naziv posla i zadataka na koje je radnik raspoređen	ČLAN UPRAVE kontrola proizvodnje i proizvoda, poslovi logistike, poslovi održavanja, sigurnost na radu			
Podaci o vrstama i opsegu opasnosti koje proizlaze iz poslova i radnih zadataka	Prema procjeni rizika			
Naznaka sadržaja po kome je obavljeno osposobljavanje radnika i izvedena obuka	Plan i program osposobljavanja			

Podaci o osposobljavanju radnika za rad na siguran način

Datum kada je ocijenjeno da je radnik osposobljen za rad na siguran način	Ocjenu osposobljenosti izvršio je			
		Prezime i ime	Stručna sprema	Funkcija
Teoretski dio 19.03.2015.	MLADEN ROPUŠ, VSS	Stručnjak ZNR		
Praktični dio 20.03.2015.	MLADEN ROPUŠ, VSS	Direktor		

Podaci o osposobljavanju radnika za samostalan rad na sigurni način*

Datum izvršene provjere znanja	Rezultati provjere Zadovoljno (DA/NE)	Provjeru znanja izvršio je ovlašten radnik u organizaciji			
		Prezime i ime	Stručna sprema	Funkcija u organizaciji	Potpis

* podaci o povremenoj provjeri znanja iz zaštite na radu upisuju se u tabelu samo ako je organizacija svojim općim aktom propisala obvezu povremene provjere znanja radnika

Slika 3. Evidencijski karton o osposobljenosti radnika

Izvor podataka: Vlastiti izvor.

Budući radnici tijekom obrazovnog procesa ne prekidaju rad nego se istovremeno kod njih provodi i praktično osposobljavanje. Radnici prilikom praktičnog osposobljavanja primjenjuju znanja koja su stekli iz obrazovnih materijala te na seminaru. Provjera znanja obavlja se testiranjem nakon dva tjedna od dobivanja pisanog materijala koji je trebalo savladati, odnosno tjedan dana nakon seminara. Nakon zadovoljavajućeg uspjeha na testu, počinje ocjenjivanje praktične osposobljenosti te se u roku od 7 do 10 dana od testiranja donosi ocjena koju provode neposredni rukovoditelji – instruktori pod čijim nadzorom radnici obavljaju

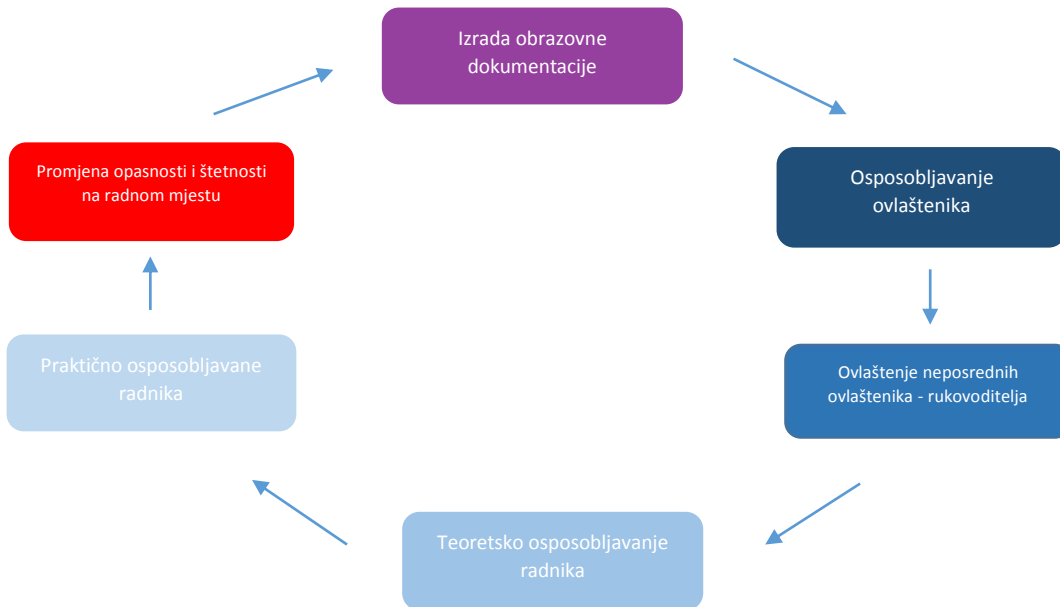
poslove i stručnjak zaštite na radu. Oni radnici koji ne zadovolje na provjeri znanja, provjeru znanja ponavljaju. Ako netko ne uspije savladati materijal ni na drugoj provjeri, pruža mu se individualna konzultativna pomoć dok ne savlada materijal i ne zadovolji na provjeri znanja.

7. PROVJERA ZNANJA

Provjera znanja za sve razine i stupnjeve osposobljavanja provodi se pomoću testova znanja u roku od 15 dana od uručenja obrazovnih materijala ili usmenim putem s tim da se o usmenom ispitivanju sastavlja zapisnik s postavljenim pitanjima. Pitanja u testovima znanja ili pitanja koja se postavljaju na usmenom ispitivanju odabiru se prema programima osposobljavanja. Provjera znanja neposrednih ovlaštenika provodi se teoretski, a na temelju prisutnih opasnosti i stanja zaštite na radu poslodavac za određene razine neposrednog ovlaštenika može internim aktom utvrditi obvezu praktične provjere znanja. Praktičnu provjeru znanja neposrednog ovlaštenika može narediti i inspektor rada. Inspektor rada može narediti osposobljavanje određenih razina ovlaštenika nakon smrtnih i teških ozljeda na radu, utvrđenog u slučaju profesionalne bolesti te promjena u tehnološkom procesu koje bi mogle utjecati na sigurnost i zdravlje radnika, neovisno o tome da li su ovlaštenici obveznici osposobljavanja ili su oslobođeni od obveze osposobljavanja.¹⁴

Ocjenu praktične osposobljenosti radnicima – neposrednim izvršiteljima poslova daju neposredni rukovoditelji – instruktori pomoću posebnog obrasca za takvu ocjenu. Obrazac za ocjenu praktične osposobljenosti obavezno potpisuju radnik, neposredni rukovoditelj – instruktor te stručnjak zaštite na radu. Svima koji zadovolje na provjeri znanja putem testova izdaje se uvjerenje, a radnicima – neposrednim izvršiteljima poslova uvjerenja se izdaju nakon što su zadovoljili i na praktičnom dijelu osposobljavanja. Kriterij savladavanja svih programa je 75% ispravnih odgovora danih u provjeri znanja pomoću testova, osim za osposobljavanje prema uputama za siguran rad na pojedinom radnom mjestu koje treba znati u cijelosti. Kontrolu testova i izdavanje uvjerenja o osposobljenosti za rad na siguran način obavlja stručnjak zaštite na radu – glavni instruktor.

¹⁴ PRAVILNIK O PROGRAMU, SADRŽAJU I NAČINU PROVJERE ZNANJA POSLODAVCA ILI NJIHOVIH OVLAŠTENIKA IZ PODRUČJA ZAŠTITE NA RADU N.N. 69/05

Slika 4. Shematski prikaz tijeka osposobljavanja

Izvor podataka: Vlastiti izvor.

7.1. Analiza i vrednovanje rezultata osposobljavanja

Tijekom i nakon realizacije osposobljavanja provodi se i analiza i vrednovanje (validacija) rezultata osposobljavanja sa ciljem utvrđivanja uspješnosti i nedostataka procesa osposobljavanja. Vrednovanje rezultata je funkcionalno i dijagnostičko. Pod funkcionalnim vrednovanjem podrazumijeva se registriranje promjena u ponašanju osposobljenih radnika, promjene stavova, način rada, smanjenje broja ozljeda na radu itd. pod dijagnostičkim vrednovanjem podrazumijeva se količina usvojenih znanja, odnosno skup podataka o broju radnika koji su zadovoljili na provjeri znanja, koliko su puta provjere znanja ponavljane, koja pitanja u testu predstavljaju veći problem znatnijem broju radnika i slično. Dakle, funkcionalno i dijagnostičko vrednovanje čini kvantitativna i kvalitativna analiza. Analizu i vrednovanje rezultata osposobljavanja obavlja stručnjak zaštite na radu.

7.2. Verifikacija programa osposobljavanja

Pravilnikom o uvjetima za osposobljavanje radnika za rad na siguran način (N.N., br. 114/02 i 126/03) utvrđeni su uvjeti koje moraju ispunjavati poslodavci za provođenje osposobljavanja radnika za rad na siguran način. Ministar nadležan za rad izdat će ovlaštenje za osposobljavanje poslodavcu ako, između ostalog, izradi plan i program osposobljavanja na temelju procjene rizika i ako su programom osposobljavanja obuhvaćene postojeće opasnosti i štetnosti te načini kako se iste otklanjaju ili smanjuju.

Nakon izdavanja ovlaštenja, propisan je nadzor nad provedbom osposobljavanja koji se obavlja neposrednim očevitom kako bi se utvrdila usklađenost programa osposobljavanja s procjenom opasnosti i stvarnim opasnostima i štetnostima kojima su radnici izloženi pri obavljanju poslova.¹⁵

¹⁵ PRAVILNIK O UVJETIMA ZA OSPOSOBLJAVANJE RADNIKA ZA RAD NA SIGURAN NAČIN N.N. 114/02, 126/03

8. ZAKLJUČAK

Zaštita na radu je djelatnost općeg interesa za cijelu zajednicu, od radnika kao pojedinca do države kao sustava. Radnik koji se osposobi za rad na siguran način usvojena znanja i vještine primjenjivat će na svojem radnom mjestu i u svojem svakodnevnom životu, a ta znanja i vještine će kao autoritet prenositi na svoje potomstvo, prijatelje i kolege te će i na taj način doprinosti zajednici.

Pojedini poslodavci osposobljavanje radnika za rad na siguran način doživljavaju kao bespotreban trošak i gubljenje radnog vremena te se osposobljavanje svodi na formalnost i popunjavanje dokumentacije koju, obzirom na tešku situaciju oko pronalaska posla i krizu u zemlji, i ovlaštenici i radnici iz straha za svoje radno mjesto popunjavaju bez prigovora. U nekim slučajevima i sami radnici osposobljavanje za rad na siguran način nastoje izbjeći jer ne vide svrhu istog ako su „osposobljavanje“ već prolazili na gore opisan način, da su samo popunjavali formulare. Svi učesnici u pojedinom radnom procesu, i radnici i poslodavci, moraju rukovoditi formulom da je jedino siguran rad produktivan rad i da je samo osposobljen radnik siguran za sebe i okolinu, a siguran rad nije samo jednokratno izvođenje radne operacije nego je to čitav postupak ili slobodno možemo reći i čitav organizirani sustav.

U postupku osposobljavanja radnika za rad na siguran način radniku treba usaditi pozitivna razmišljanja o osposobljavanju za rad na siguran način te radnici osposobljavanje moraju doživljavati kao usvajanje novih znanja kojim će doprinijeti sigurnost na radu i produktivnost. Radnici u postupku osposobljavanja moraju se upoznati sa svim izravnim i neizravnim posljedicama ozljede na radu ili profesionalne bolesti (troškovi, smanjenja radne sposobnosti, psihološki utjecaj i sl.) te mjerama kako se te iste posljedice moglo eliminirati ili svesti na najmanju moguću mjeru.

Sustav, plan i program osposobljavanja za rad na siguran način osmišljeni su na način da svakog radnika, uključujući i poslodavca i njegove ovlaštenike, upozna s svim opasnostima i štetnostima koje se pojavljuju na njihovim radnim mjestima i da te opasnosti i štetnosti znaju prepoznati. Osmišljeni su na način da radnike upozna s svrhom osposobljavanja za rad na siguran način, da ih upozna s posljedicama koje im prijete za slučaj pretrpljene ozljede na radu te, u konačnici, na način da im ugradi pozitivno razmišljanje o sigurnom radu kao perspektivu za bolju produktivnost i dužu radnu sposobnost. Jer rad je stvorio čovjeka i sve dok radimo, do tada i živimo.

LITERATURA

Knjige:

(1) Vučinić J., Vučinić Z.: Osobna zaštitna sredstva i oprema, Udžbenik Veleučilišta u Karlovcu, Karlovac, 2011, ISBN 978-953-7343-48-4

(2) Šokčević S.: Uređenje i nadzor zaštite na radu, Udžbenik Visoke škole za sigurnost u Zagrebu, Zagreb, 2012, ISBN 978-953-6026-77-7

(3) Taradi J.: Služba zaštite na radu, Udžbenik Visoke škole za sigurnost u Zagrebu, Zagreb, 2009, ISBN 978-953-55241-1-3

(4) Kacian N.: Osnove sigurnosti, Udžbenik Visoke škole za sigurnost u Zagrebu, Zagreb, 2000, IPROZ

(5) Otmačić Ž.: Uvod u zaštitu na radu, 2010, Zagreb

(6) Kardum Z.: Osposobljavanje za rad na siguran način, Priručnik osposobljavanje za rad na siguran način, Zagreb, 2014

Članci:

(1) Stary D.: Kako djelovati na poticanje sigurnog ponašanja pri radu. // Sigurnost: časopis za sigurnost. 43 (2001), 4, str. 339-344.

Propisi:

- Zakon o zaštiti na radu, N.N., br. 71/14
- Pravilnik o izradi procjene rizika, N.N., br. 112/14
- Pravilnik o programu, sadržaju i načinu znanja poslodavca ili njihovih ovlaštenika iz područja zaštite na radu, N.N., 69/05
- Pravilnik o uvjetima za osposobljavanje radnika za rad na siguran način N.N., 114/02, 126/03

Internet stranice:

- Loborec L., *Zašto je potreban sustav osposobljavanja za rad na siguran način u poduzeću?*

URL: <http://www.ergonomika.hr/vijesti/zasto-je-potreban-sustav-osposobljavanja-za-rad-na-siguran-nacin-u-poduzecu> (3.7.2015.)

- Otvorena pitanja – okrugli stol, *Plan i program osposobljavanja za rad na siguran način.*

URL: http://www.czs.hr/upload/odgovori_na_otvorena_pitanja.pdf (5.7.2015.)

Popis slika

Slika 1. Primjer nepravilnog izvođenja radne operacije.....	3
Slika 2. Shematski prikaz programa osposobljavanja za rad na siguran način po etapama.....	10
Slika 3. Evidencijski karton o osposobljenosti radnika	22
Slika 4. Shematski prikaz tijeka osposobljavanja	25

Popis tablica

Tablica 1. Opasnosti, štetnosti i napori utvrđeni procjenom rizika u Narodnim novinama d.d.	5
---	---